

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea-Mare și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:

Oradea-Mare,
Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:

Pe un an 120 Lei.
Exemplarul 5 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 1484/1925.

† Necrolog.

Cu durere comunicăm Veneratului Cler diecezan, că *M. On. Andreiu Bogdan*, paroh în *Portița*, protopop onorar, în ziua de 12 Iunie crt. a repausat în Domnul în anul al 60 lea al vieții și al 35 lea al preoției sale. Frățiile voastre pentru repausul sufletului adormitului Frate veți aduce la altariul Domnului sufragiile pii îndatinat.

In veci amintirea lui!

Oradea-Mare, la 19 Iunie 1925.

No. 1501/1925.

Salarii preoțești.

Comunicăm, că întregirile de salar ale preoților pe lunile *Maiu-Iunie crt.*, precum retribuțiunile cuvenite administratorilor parohiilor vacante pe lunile *Aprilie-Iunie crt.* s'au ordonanțat și prin urmare acelea competențe se pot ridica dela cassieria diecezană după modalitatea obicinuită.

Oradea-Mare, la 20 Iunie 1925.

No. 1552/1925.

Determinarea sufragiilor pii pentru preoții adormiți.

Făcându-Ni-se întrebarea, că ce este a se înțelege sub sufragiile ce se prescriu în circularele Noastre pentru preoții diecezani adormiți, ținem a comunica Frățiilor Voastre, că în Dieceza Noastră este veche datină pie, ca toți preoții diecezani să celebreze în fiecare an câte trei sfinte liturgii colectiv pentru toți confrății preoți adormiți în cursul anului precedent. Și dreptacea împlinirea sufragiilor pii ce se prescriu pentru preoții diecezani repausați, și Noi o regulăm pentru viitor astfel, ca toți preoții să celebreze la începutul fiecărui an clovil câte trei sfinte liturgii întru repausul sufletelor confrăților adormiți în cursul anului proxim expirat.

Oradea-Mare, Șed. Cons. din 9 Iulie 1925.

No. 1600/1925.

Concurs la parohia Portița.

Pentru parohia *Portița* (distr. protop. al Eriului) prin aceasta publicăm concurs cu termen de 1 August cor. Ceice doresc să obțină acest beneficiu să-și înainteze cererea Ordinariatului episcopesc până la termenul mai sus indicat.

Oradea-Mare, din Șed. cons. din 9 Iunie 1925.

No. 1463/1925.

Concurs la o catedră de religiune în Oradea-Mare.

Pentru complementarea unei catedre de religiune la școlile secundare de fete din Oradea-Mare prin aceasta publicăm concurs cu terminul de 1 August crt. Cererile provăzute cu absolutoriul teologic și certificate de examen special și pedagogic se vor prezenta acestui Ordinariat până la data de mai sus. Cei fără de examen pedagogic vor putea fi numiți numai profesori suplenți.

Oradea-Mare, la Șed. Cons. din 17 Iunie 1925.

— *Predici.* La catedrala română unită vor predica: Duminecă în 12 Iulie Rvs. *Ilie Stan*, canonic Duminecă în 19 Iulie Al. *Dr. Al. L. Tăutu*, 20 Iulie (Sf. Ilie) Mon. *Vasile Barbul*; Duminecă 26 Iulie On. *Augustin Cosma*; 2 August On. *Nic. Sabo*. 6 August (Schimbarea la față) Rvs. *Dr. Grigorie Pop*, canonic.

— *Hirotonire.* În ziua de 5 Iulie cor. a fost hirotonit întru preot celibe absolventul teologiei noastre dela Oradea-Mare, *Ioan Chiș*, dispus la parohia Mișel, jud. Arad.

— *S'a înființat* (la 25 Iunie cor) „*Altarul*“ societatea femeilor ortodoxe române din Oradea-Mare, o societate de felul Reuniunilor noastre Mariane. Din ea fac parte toate doamnele de elită ortodoxe din Oradea sub prezidenția d-nei vād. *Aurelia Vulcan*.

Pe ce se razimă primatul de jurisdicție al episcopului dela Roma.

Rana, din care sângerează de nouă secole trupul curat al Bisericii lui Hristos, este primatul de jurisdicție al episcopului Roman, rană deschisă de un neam fudul și perfid, dornic după stăpânire lumească, întrupat în patriarhii săi dela Constantinopol.

Chestia primatului de jurisdicție pretins și deprins cu atâta tărie și demnitate decâtre Papii dela Roma și combătut cu atâta ură și patimă decâtre Orientalii disidenți și protestanții răsvrățiți și pe jumătate descreștinați,¹ — este unica piedică ce ține încă despărțiți sufletește miile de creștini membri ai aceleiași *una sfinte catolice și apostolice* Biserici alui Hristos.

Lupta se duce pe teren istoric. Ortodocșii și protestanții, orbiți de patimă, în furia luptei ajung să nege cele mai evidente și mai clare dovezi ce ni-le prezintă istoria. Astfel, în orbia lor, ajung să afirme în contra textelor clare ale Sfintei Scripturi și în contra cuvintelor luminoase ale Mântuitorului, că „Mântuitorul n'a dat apostolului Petru nici o putere deosebită de cea dată celorlalți apostoli și nici n'a pus un „șef“ suprem al întregii Sale Biserici cu putere asupra tuturor celorlalți episcopi“ și că „întâietatea Apostolului Petru și-a preinșilor săi urmași : episcopii dela Roma, e o uzurpare a dreptului ce Mântuitorul și-a rezervat Lui-și spre a-l exercita ca

adevărat cap al Bisericii în mod nevăzut prin mijlocirea sfântului Duh⁽¹⁾).

Impotriva tuturor dovezilor aduse din istoria primelor veacuri pentru primatul de jurisdicție al episcopului Roman, împotriva tuturor mărturisirilor clare cuprinse cu sutele în cărțile Sfinților Părinți și ale bisericii ortodoxe, ortodocșii orbiți de ura lor *neîmpăcată față de Roma papală*, afirmă că un primat de jurisdicție al Sfântului Petru și în urmare al urmașilor săi legitimi și adevărați: episcopii dela Roma „e o teorie zămisliță din ambiții deșarte, . . . susținută cu îndărătnicie diabolică prin fals în acte publice și pervertirea adevărului istoric”⁽²⁾.

Vom dovedi în celea ce urmează cât de inconștient vorbesc cei ce vorbesc astfel. Nu vom dovedi pentru ei, căci pentru ei nu mai avem alte dovezi decât rugăciunea către Domnul ca să-i lumineze și să le moaie (îndârjirea chiar cu riscul să devenim) „naivi“. Vom dovedi pentru oamenii de bine, cari mai au res-

1) Cf. D. Lăzărescu „Legea românească“ No. 12 E de notat că tot acest autor care rezervă aci dreptul de ocărnuire în Biserica lui Hristos, „ca adevărat cap“ îl dă mai jos și colegiului apostolic și sinodului episcopilor, care ar fi deci capul văzut al Bisericii. În urmare tot același Hristos și-a și rezervat lui-și dreptul și l-a și dat. Se vede că teoria cu *unicul cap nevăzut* al Bisericii: Hristos, numai încapenici în capul ortodocșilor noștri; de aceea sunt siliți să admită și ei ca și noi, un cap nevăzut și veșnic (pe Hristos) și altul văzut și muritor (ei sinodul, noi pe Papa).

2) Așa vorbește un autor ce nu știe deosebi istoria de teologie, zicând, dacă te provoci în chestiuni *istorice la istorici* că sunt niște autori „cari n'au nici o înțelegere pentru teologie“. Cf. Lăzărescu „Legea românească“ No. 12 p. 4 în notă.

SAMUIL VULCAN

EPISCOPUL ROMÂN-UNIT AL ORĂZII-MARI (1806—1839) ȘI BISERICA ORTODOXĂ-ROMÂNĂ.

de Dr. Iacob Radu

Prepozit capitular român-unit, prelat papal.
(Urmare.)

Prin scrisoarea din 17. Octombrie 1837⁽¹⁾ Moga trimite lui Vulcan în copie două scrisori de ale guvernului, una din 9 Aprilie 1827 Nr. 3062 și alta din 16 August 1827 Nr. 7581 și răspunsurile lui la acele scrisori, sau, mai bine zis, umilitoare porunci. Se vede că episcopul Moga avea mulți dușmani, cari l-au acuzat la guvern cu felurite abuzuri, în urma cărora acesta îi face aspre imputări și în termeni umilitori îi impune observarea îndrumărilor și a ordinațiunilor ce le-a primit.

Pentru aceste necazuri pornite asupra lui, din partea celor ce își făgăduesc fericire din ruina lui, și caută izbândă asupra sa, cât și pentru alte neplăceri cari, ca și un „*fatum rău*“ își bat joc de dînsul, se

¹⁾ Anexa XXIX.

plânge amar lui Vulcanu. Doi nepoți iubiți i-au murit într'un an, și cei mai mari: „în răspâr proșădăluiesc“ cu dânsul și nu îi împlinesc nici o rugare. Dar ceea ce mai tare îl doare este, că cineva i-ar fi spus că: „Măria ta ai zis, că m'ai ajutat la vlădicie și eu acuma stric Mării tale și îți fac rușine! Asta mă bagă chiar în pământ, socotesc că asta însemnează că eu nu m'am știut și nu mă știu purta după așteptarea Mării tale unde ți-ai legat omenia pentru mine“.

Toate le a făcut în cel mai bun gând și toate s'au sfetit pe dos! I-se trag în tot anul șase mii de zloți din simbrerie și toți strigă, că e trădător! Aceste rele crede că îi vin dela Sași, pentru că a umblat să cumpere casă preste voia lor, s'a jeluț asupra lor șapte județe, pentru că au voit să ia dela biserica din Săliște vama cea de târg și a cerut din lada Sașilor bani pentru zidirea bisericii din Sebeș. Dușmanii lui de frunte, „*autorii pricinii*“, crede că sunt: „*Grof Lazar* consilier și instructorul lui dela școală, când învăța de odată, *Pop Șamu, Alexandru Dozza* conzultorul și *Vájda László* și protopopolul din Sibiu, căruia nu i-am făcut feciorul popă înainte teologilor“. Pe aceea se roagă a îi domoli, scriindu-le că nu e vi-

pectul față de Sfânta Scriptură, față de Sfinții Părinți, față de cărțile noastre sfinte bisericești, și față de Istorie, că primatul de adevărată jurisdicție al episcopilor dela Roma, nu se razimă pe „false în acte publice” nici pe „pervertirea adevărului istoric”, ci se razimă pe cuvântul și litera cea nepervertită de sofistica protestanto-bizantină a Sfințelor Scripturi, pe mărturia cea veche și neîntreruptă a Sfinților Părinți, pe glasul cel armonios al Sfințelor noastre cărți bisericești, scrise de bărbați mai ortodocși și mai luminați decât ortodocșii apărători ai unei false ortodoxii de azi cu argumente împrumutate dela protestanți raționaliști și necredincioși, se razimă pe mărturia cea continuă și nefalsificată a istoriei adevărate, pe convingerea neclintită a celor dintâi opt veacuri cu moștenirea cărora se laudă pseudo-ortodocșii de azi.

Primatul episcopului din Roma peste Biserica întreagă își are rădăcina și temelia în Sfânta Scriptură. Exercitarea și recunoașterea lui faptică, (deși din partea Grecilor cam cu sila) din partea Bisericii întregi, sunt fapte pe cari numai o diabolică rea-voință le mai poate nega. Dar să începem cu dovezile.

Contestările ortodocșilor în ceace privește primatul de jurisdicție se reduc la următoarele:

A) Sf. Petru n'a fost pus de Isus Hristos de mai mare peste Biserica întreagă.

B) Papii dela Roma nu sunt urmașii Sfântului Petru în primat.

Ca să apară nelemeinicia acestor afirmațiuni vom dovedi:

novat, dar să se informeze dela ei și să îi scrie, ce vină îi află, dar să îl și mângăie: „Mângăie Măria ta sufletul meu cu o slovă, nu poți crede ce mângăiere ar fi aceia stării desperate, ce am eu plecatul și impilatul”.

Scrisoarea din 1 Decembrie 1827¹⁾ o începe cu vorba latină: *Incidit in Scillam qui vult evitare* —, pen-trucă uniții îl acuză că e în contra unirei, măcar că nici odată în așa puțină vreme nu s'au unit atâtea sate și nu pricep că, de nu altă, proformă trebuie să zică și să facă ceva în potrivă. De altă, parte, neuniții zic, că el e unit și vrea să se unească toți, pen-tru aceea trimite candidați de teologie la Beci (Viena) și dacă se întorc de acolo îi pune profesori de teologie și protopopi, ca mai bine să poată sămăna cele învățate acolo. Alții zic, că vlădica e hoț, trădător, mănăcător, beutor, nu e ca Ioan (episcopul Ioan Bob, din Blaj) și, ascultând de Vulcanu, a introdus curs de morală și dogmă și cheltuiește banii sidoxiei cu a-lumnii din Viena etc. Preoții, cari numai Dumineca merg la biserică, de fac slujba mecanicește, iar pre-ste săptămână își văd de lucrul lor, își iau plata lor: dela toată gazda pe an o ferdelă de grâu și scu-

1) Anexa: XXX.

A) *Primatul Sfântului Petru peste Biserica întreagă.*

I. Din S. Scriptură (Evangelii, Faptele Apostolilor și Epistolele S. Pavel).

II. Din mărturia Sfinților Părinți.

III. Din mărturia cărților bisericești și

IV. din monumentele arheologiei creștine.

B) *Că urmașii S. Petru în primat sunt episcopii dela Roma și că acești episcopi dela Roma, până la Foșie și Cerularie, au fost considerați întotdeauna de către Biserica întreagă, ca urmași legitimi și de drept ai Sfântului Petru în primat, și ei au și reclamat și exercitat cu toată convingerea și conștiința de sine acest primat, și că acest primat trebuie să-l recunoască și azi toți cari vreau să se mai fină de Biserica lui Hristos.*

Aceasta vom dovedi-o: I. din faptul că s. Petru a fost cel dintâi episcop al Romei, unde a și murit.

II. din mărturiile celor mai vechi Părinți și alte evenimente istorice din veacurile întâi.

III. Din sinoade.

IV. Din revendicările necontrazise de nimeni ale Papiilor dela Roma din veacurile întâi.

V. Din considerațiuni creștinești.

A) *Primatul Sfântului Petru peste Biserica întreagă.*

I. *Primatul lui Petru în Sf. Scriptură.*

I. Primatul Sf. Petru în Sf. Evangelii.

Sfântul Petru a primit dela Isus Hristos, în-

teală nemeșească”, iar vlădicului i-se ia de rău, dacă pretinde dela neconsacrați taxa singhliei în argint, ca ceilalți vlădici.

Pre lângă toate acestea necazuri, nu se învrednicește a dobândi dela „Măria Sa” (Vulcanu) o slovă de mângăiere, după tânguirea sa de mai înainte, ceace îl face să îi vină în minte cuvintele: *tempora dum fuerint nubila!* Pentru aceea bine ar face, dacă ar scrie consilierului Lorentz, sau alt cuiva: „să nu grăbească cu rușinarea vlădicului, prin care să rușinează toată ruda (sic!) rumânească”. Insuși nu poate umpla să se desvinovățească, lipsindu-i banii, deoarece, după alte necazuri, și un boier din țara românească l-a înșelat cu 2000 floreni, lăsându-i un epitafiu, pentru care în toată dieceza nu se află biserică potrivită și nici în Blaj, pen-trucă îi numai sat. S'ar nimeri la biserică din Orade, deci să încredințeze pre cineva din Blaj să-l vadă și să îi refereze, ca să îi trimită banii. Semnează: „obidat slugă Mării Tale”.

La aceste două scrisori îi răspunde Vulcanu în 7 Decembrie 1827¹⁾ asigurându-l, că s'a nevoit și dânsul, cât a putut, să-și dobândească cererile și a răspuns la toate, câte i-a scris. Este măhnit și dâ-

1) Anexa XXXI.

temeiilor Bisericii creștine, drept de-a dispune peste Biserica întreagă.

Sunt cunoscute dovezile din Evanghelii ce se aduc pentru adevărarea acestei afirmațiuni.

1. La Matei cap 16 v. 13 urm. cetim, că întrebând Isus pe învățăceii săi cine zic oamenii că este El, ei au răspuns, unii că e Ioan Botezătorul, alții Ilie, iară alții Eremia sau unul din proroci. Întrebându-i apoi că cine cred ei că este El, „Simon Petru răspunzând a zis „tu ești Hristos fiul lui Dumnezeu celui viu“. Isus vrând vădit să remunereze aceasta sfântă mărturie făcută de Sf. Petru i-i zice: „*Fericit ești Simone, fiul lui Iona, căci nu trupul și sângele au descoperit ție, ci Tatăl meu cel din ceruri. Și eu zic ție, că tu ești Petru (în aramaică, cum a vorbit Hristos cu învățăceii: Chifa) și pe această piatră (Chifa) voi zidi biserica mea și porțile iadului nu o vor birui pe ea: Și ție-ți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri și orice vei deslega pe pământ va fi deslegat și în ceruri*“.

Evident că aici e vorbă de un privilegiu special acordat de Isus Sfântului Petru. Interpretările sforțate de mai de mult, când încă și protestanții erau orbiți de ură împotriva Papatului, cum sunt încă frații noștri ortodocși, s'au abandonat de tot, și azi și cei mai veritabili protestanți (ca Zahn, Iulius Grill, Alfred Loisy (preot catolic apostatat), Henri Monier, Jean Reville, Charles Guignebert, și a.) recunosc ca justă și corectă interpretarea catolică a locului despre un privilegiu special de primat de jurisdicție acordat

mul, pentru că nu numai nu i-au fost împlinite cererile dar ma trebuie încă și goane să supere și de veste să auză, pentru câte străduiește pentru binele eparhiei. Dar să rabde și dânsul, ca și atâția alții, până când timpul va strica: „*cetatea răutății*“. Din partea sa, ori când va fi rugat să înmijlocească ceva, cât va putea va face. Epitafiul nu-l poate cumpăra, fiindcă tot ce are a destinat pentru deschiderea școalelor din Beiuș.

Într'o scrisoare mai lungă, în limba latină, cu dt. 8 Februarie 1828,¹⁾ Moga îl încunoștințează, că salariul de 4000 fl. primit în valută vieneză nu îi este de ajuns, deaceea a cerut dela Impăratul să încasseze taxele sidoxiale dela preoții neohirotoniți în monetă convențională. Dar după ce știe că guvernul transilvan este contrar cererii sale, îl roagă să scrie consilierului Lorentz ceva în favorul său.

Cu dt. 13 Oct. 1828²⁾ recomandă de bucatar „socaci“ pe un nepot al său, care a învățat meseria socăcitului în Sibiu la „cumandir general“ și ar dori să ajungă într'un loc bun, fiindcă în culina sa nu are ce lucra etc.

1) Anexa: XXXIII.

2) Anexa: XXXIV.

Sfântului Petru.¹⁾ Numai frații ortodocși se mai acață de paiu, dând o interpretare forțată întregului text. După ei anume, răspunsul Mântuitorului (Tu ești Petru etc. . . .) deși în aparență (sic!) adresat numai unuia, lui Petru, le suna tuturor (Apostolilor), îi privea și pe ceilalți cași întrebarea (Cine zic oamenii că este Fiul omului).²⁾

O atare tragere de păr al unui text o găsești numai la oameni fără conștiință. Cum adică, când Evanghelistul Matei ne spune, și „răspunzând Isus a zis lui“ (adică lui Petru), când Hristos zice: „*fericit ești Simone, fiul lui Iona (determinându-l de aproape pe Petru) și eu îți zic ție*“ „*ție-ți voi da . . . orice vei lega*“ cari toate se referă direct lui Petru și numai lui Petru, cum vîi tu ortodox să falsifici intențiunea binedeterminată și neîndoelnică a Mântuitorului și să zici, că cuvintele acestea nu s'au referit la Petru ci la toți Apostolii, pe cari toți e zidită Biserica lui Hristos (vezi Efesenii 2, 20) și căroră la toți le-a dat Hristos puterea de-a lega și a deslega (vezi Mt. 18, 18). Aceasta este o vădită răstălmăcire a textului care dela fire nu înseamnă aceasta și nici SS. Părinți nici cărțile bisericești nu l-au înțeles așa, ci despre o adevărată primație a S. Petru. Că unii SS. Părinți au încercat să explice acest text și altcum, nu infirmă puterea lui demonstrativă, căci *senzul moral sau a-*

1) Cf. I. Grill, Der Primat des Petrus, p. 9—17, A. Loisy Synoptiques t II 9—15, H. Monier, Notion de l'apostolat, p. 133 Ch. Guignebert, Manuel p. 226—7. etc.

2) Cf. Lazarescu L. rom. No. 11.

3. De altfel vestea de mare patron și mecenate al literaturii române a episcopului Vulcanu, trecuse de parte și la frații de preste Carpați, câștigându-i și acolo sinceri admiratori, după cum arată o interesantă scrisoare a boierului Mihail Ghica din 30 Martie 1836¹⁾.

Incheiere.

Din cuprinsul acestui schimb de scrisori, a episcopului Vulcanu cu M. Nicoară și cu episcopul V. Moga, se vede de o parte lumenatul patriotism al celui dintâiu, care lăsând la o parte ori și ce preocupă confesională, nu a pregetat a folosi marea sa trecere la Curtea Impărătească din Viena, spre a ajuta și mângăia pe conașionali săi în luptele și necazurile lor; iar de altă parte, este de admirat simțul de recunoștință și grațitudine al celorlalți doi fașă de marele lor prietin și binefăcător. Și din toate cuvintele și purtarea lor ne strălucește ca o prea aleasă podoabă sufletească și ca o pildă foarte vrednică de urmat, armonia și dragostea frățească, de care erau însufleșiți și conduși, când era vorbă de binele obștesc al neamului.

Dar din purtarea nobilă și generoasă a aceloră,

1) Anexa: XXXV.

comodat nu eschide niciodată pe cel literal. Sunt nemerite aci cuvintele d-lui Loisy: „Les fragments patristiques mis en cause etaint des applications morales du Tu es Petrus, ou encore des accommodations un peu lointaines, qui, généralement, ne comportaient aucune exclusion du sens naturel et obvie de notre texte“ (Synoptiques, t. II. p. 7 nota 7).

[La locul citat (Ef. 2, 20) sf. Pavel nu zice că Biserica lui Hristos e zidită pe apostoli, ci Efesenii sunt zidiți pe temelia apostolilor și prorocilor, fiind piatra cea din unghiu însuș Isus Hristos, ceace înseamnă că Efesenii stau pe credința cea primită dela Apostoli. Iară că Isus a dat și apostolilor puterea de-a „lega și deslega“ e adevărat; dar nicăiri nu cetim că i-ar fi pus și pe ei temelie Bisericii în mod singular cum l-a pus pe Petru. Afară de aceea de nu avea intenție Hristos să-i dela lui Petru o putere specială de-a lega și deslega chiar și pe Apostoli și mai marii Bisericii, de ce a fost nevoie să spună cuvintele aceste separat lui Petru (Mat. 16, 18) și separat către Apostoli (Mt. 18, 18)?]

Dar că cuvintele „Tu ești Petru“ . . . trebuiesc înțelese numai singur de Petru nu și de ceilalți Apostoli, ne sunt mărturie 1. Sfinții Părinți, 2. Cărțile Bisericești și 3. chiar autorii biserictești români.

1. Sfinții Părinți:

a) Tertulian (scriitor, bis. din anii 160—222) zice că „Domnul a dat cheile lui Petru“ (Scorp. c. 10);

b) Origene (oriental, 185—254) in Ioanem: „Biserica e zidită pe Petru ca pe temelia ei“. Intr'alt

se mai vede lămurit și micimea de suflet a acelor frați din zilele noastre, cari ajungând prin fericita mutare a vremilor să vadă după vorba episcopului Vulcanu „stricată cetatea răutății“, și să se aște dânsii în situație mai favorabilă, în loc de ajutor și mângâiere, goane și hulă au pentru frații lor!

Este și aceasta fără îndoială, una dintre calamitățile aduse preste noi de vremile rele și otrăvitoare de suflet ale zilelor anormale de azi, în cari patimile cele mai urâte au orbit vederea multora într-ata, cât nu văd nici pildele strălucitoare ale faptelor mărețe din trecut, nici nu înțeleg frumsețea divină a păcii și buneii înțelegeri dintre frați. Să sperăm însă că toate aceste sunt, ca atâtea alte rele ce ne împresoară, numai nenorociri trecătoare, și că veni-va doară timpul în care sub domnia mult doritei libertăți, cu toții ca frați adevărați să putem petrece viață neînvrăjbită și să muncim alătura pentru întărirea și fericirea scumpei patrii prin atâtea jefirle duse la unire, adevărindu-se pururea între noi frumoasele cuvinte ale psalmistului: „Iată acum ce este bun sau ce este frumos, fără numai a lăcuii frații împreună“. (Ps. 132, 1).

(Sfârșit)

loc (Hom. 5, 4): „Vide magno illi Ecclesiae fundamento et petrae solidissimae, super quam Christus fundavit Ecclesiam quid dicatur a Dno: „Modicæ, inquit, fidei quid dubitaris“.

c) Cyprian, arhiepiscop de Cartagina (200—258), cu ale cărui texte neînțelese de ei abuzează neuniții, zice: „Pe el singur a zidit Isus biserica“ (Ep. ad Iubajanum n. 7).

d) S. Optat de Mileve (ca 370): „Petru singur a primit cheile împărăției cerurilor“ (de Schismate Donat).

e) Sf. Efrem, acest mare Părinte al Bisericii răsăritene (306—373) iată ce are despre Sf. Petru: (citez din ediția latinească alui Lamy, S. Ephraemi Syri Hymni et Sermones, Malines, 1882—1902-4 vol. în 4°):

„Simonem . . . sanctum scilicet Apostolorum caput, Petram, Ecclesiae fundamentum“ (I. 374): „Si, mon discipule mi, ego te constitui fundamentum Ecclesiae sanctae, Petram vocavite, quia tu sustinebis totum meum aedificium“ (I. 412); „Maria ad Simonem, fundamentum cucurrit prius et ei tamquam Ecclesiae nuntiavit“ (I. 534); „Simon audivit revelationem a Patre petra inconcussa“ (IV, 534); sau textul acesta strălucit despre Sf. Petru ca temelia pe care a zidit Hristos Biserica sa: „Beatus es, o Petre, quia filius Dei te posuit fundamentum Ecclesiae“ (IV, 686); Beatus es, o Simon, quia super te aedificata est Ecclesia, . . . cui promisit Filius Dei portas inferi contra eam non praevalituras, (IV, 688); sau următorul: Vae mihi, clamabat Petrus in atrio domus Caiiphae, alienus factus sum a filio, quia abnegavi eum; Petrum me vocaverat, et factus sum ipsi arena; Ecclesiam autem suam non aedificavit super arenam“ (IV, 738) etc. — Să nu uităm că în cărțile noastre orientale sunt o sumedenie de imnuri și rugăciuni de acest sfânt Efrem, care e ortodox. Cunoscutele frații ortodocși aceste locuri atât de evidente ale Sf. Efrem?

Mă mărginesc numai aci. Mai la vale voi mai cita încă câțiva Sfinți Părinți în favorul primatului Sfântului Petru. Aci am citat numai acele texte, cari învederează greșala interpretării ortodoxe a susnumitului loc (Mt. 16, 18).

2. Dar interpretarea dată de D. Lăzărescu¹⁾ textului citat e în flagrantă contrazicere cu înseși cărțile noastre sfinte biserictești, din cari cântăm în strană, și cari toate ne arată că Mântuitorul pe Petru l-a pus de temelia, piatra Bisericii, căci pe el îl numesc piatră, temelie etc. Voiu cita numai cele mai marcante locuri luate din ediții ortodoxe, ale Sf. Sinod.

În Mineiul luni iunie la ziua 29, la Laudele dela Mânecat cetim: „Tu după vrednicie piatră te-ai numit, „când credința Bisericii neclătită Domnul o-a

¹⁾ „Legea rom.“ No. 11.

întărit și pe tine mai mare păstor oilor celor cuvântătoare te-a pus (Io. 21, 22). De unde și *descuitor porților cerești pe tine* ca pe un bun te-a încredințat ca să descui tuturor celor ce vin cu credință. Cine va zice în fața acestei interpretări date de cărțile bisericesti, că cuvintele citate dela Mt. 16, 18 nu s'au referit la Petru, și Petru n'ar fi primit o însărcinare mai mare prin ele decât ceilalți Apostoli?

Dar altele urmează.

În *Mărirea* dela inseratul din 16 Ian. (alui Vizantie inmograf!) Petru e numit „*temeiul Bisericii*“ „*piatra credinței*“ „*purtător al cheilor împărăției cerești*“. De ce? Dacă cuvintele de mai sus nu s'au referit la el ci la toți apostoli, nu se poate numi Petru personal așa. Să ne spună ortodocșii care Apostol e numit încă „*purtător al cheilor*“. Iar că ce înseamnă aceasta a fi purtător de chei o știu ei foarte bine.¹⁾

În Condacul dela sărbătoarea din 30 Iunie se cântă: „*Piatra Hristos pe piatra credinței (Petru) preamărește*“; la Cântarea IV. trop. 2. (alui Iosif inmograf!) Petru e numit „*temeiul credinței*“ evident tot în referință la cuvintele dela Matei 16, 18.

Mai luminoase sunt însă cuvintele din Luminătoarea zilei de 16 Ianuarie (Lanțul sf. Petru) „... pe dreptul te-a numit cu numele Petru cela ce ești piatra tare și temeiul Bisericii“. Sinaxarul din 29 Iunie zice: pe (Petru) l-a chemat Piatră, asupra cărui a întărit Biserica“. (Mai vezi și Laudele din 29 Iunie cânt1).

Către cine a zis dar Mântuitorul „*piatră*“, că e „*fundamentul temeliei Bisericii*“, pe cine a zidit Hristos dar Biserica sa? Sfinții Părinți orientali, dar ce e mai curios, înseși *cărțile din cari cântă ortodocșii la slujbele lor răspund cu un glas: pe Petru*. Și cu toate acestea pseudo-ortodocșii de azi, cari împotriva Aceluia pe care Dzeu l-a pus de temelie și capul Bisericii... caută arme la *protestanți* și nesocotesc glasul cărților noastre sfinte, răstălmăcesc cuvintele Scripturii. Să nu zici dară că aceștia sunt despre cari zice Scriptura: „*Datu-le-a lor Dumnezeu duh de impietare, ochi ca să nu vadă și urechi ca să nu auză până în ziua de astăzi*“ (Is. 6, 9, Rom. 11, 8)?

3. Cine va nega însă competența când e vorba de ortodoxia noastră, lui *Varlaam* metropolitul Moldovei? Iată cum interpretează el acest text: „*Deci acest Apostol (Petru) își părăsi muerea sa și casa sa și toate valorile lumii de bunăvoia sa. Pentru aceea și Hristos cinsti-l pe însul și-l făcu mai mare Apostolilor, și-i zise: Tu ești Petru... Și-ți voi da cheile împărăției ceriurilor... Și ce vei lega*“ etc.²⁾...

1) La Stihovna cânt. 2. iară e numit „*purtător al cheilor*“ „*celce poartă cheile împărăției*“, la *Mărirea* stihovnei e numit „*piatra credinței*“.

2) Vezi episcopul Alexandru (Nicolescu) al Lugojuului: *Din trecutul Bisericii răsăritene* p. 9

Deci după înțelegerea lui *Varlaam* textul acesta s'a referit la Petru și lui i-s'a dat prin aceste o prerogativă, un privilegiu, nu tuturor Apostolilor.

Cu privire la interpretarea textului dela Matei 16, 18: Tu ești Petru și pe aceasta piatră voi zidi Biserica mea etc. nu poate fi nici o îndoială și protestanții, cari au avut cei dintâi interesul să răstălmăcescă acest text, au văzut c'au dus-o prea departe. Monnier, Rivière, Grill, ș. a. aminințiți mai sus, admit interpretarea catolică, singură rațională și în consonanță cu textul adevărat și cu interpretările din toate veacurile. E de o oarecare importanță cece zice un teolog protestant Beyschlag, cu privire la aceasta:

„*Sans doute, toutes les objections des protestants n'ont pas été heureuses. Que par la pierre sur laquelle Jesus veut bâtir son Eglise, il ne se designe pas lui-même, mais l'homme, lui-même qui il donnait le nom de Pierre, et à qui il confirmait ce nom comme étant mérité; c'est là une question sur laquelle aucune discussion ne peut s'élever entre les hommes intelligents*“¹⁾.

2. Cece a promis Isus lui Petru la Mt. 16, 18 i-i și dă după mărirea lui înviere arătându-li-se învățăcelilor la marea Tiberiadei. Învățăcelul Domnului, pe care-l iubea Domnul în chip particular, ne istorisește (Ioan 21, 15—17) scena următoare:

Era în preajma înălțării Lui la cer. Isus se arată în zori de zi învățăcelilor săi adunați la exercitarea meseriei lor, la pescuit. Petru îl recunoaște, sare în apă și fuge la Domnul. Ceialalți învățăceli, cei mai destinși: Toma Geamănul, Natanail, fiii lui Zevedeu cei ce râvneau întâietatea, și alți doi ucenici, au venit în urmă cu corabia. După ce au prânzit, zice Ioan, l-a întrebat Isus pe Petru: „*Simone alui Iona (deci bine determinat) iubești-mă mai mult decât aceștia?*“ Zis-a lui: „*așa e Doamne, tu știi că te iubesc*“. Zis-a lui: „*paște mieluseii mei*“. Zis-a lui iarăși a doua oară: „*Simone, alui Iona, iubești-mă?*“ Răspunsa lui: „*așa e Doamne, tu știi că te iubesc*“. Zis-a lui: „*paște oile mele*“. Zis-a lui a treia oară: „*Simone alui Iona iubești-mă?*“ Și s'a întristat Pentru că i-a zis lui a treia oară: „*iubești-mă*“, și i-a zis lui: „*Doamne tu toate le știi, tu știi, că te iubesc*“. Zis-a lui Isus: „*paște oile mele*“.

Textul acesta e atât de clar, dar totodată atât de important, că frații neuniți s'au il ocolesc (cași colegul Lăzărescu în No. 10 al „*Legii rom.*“) sau îl bagatelizează, zicând, că aci nici nu e vorba de confrimarea unei puteri speciale lui Petru, ci de *reintegrarea lui în apostolat*, din care căzu-se prin abnegarea lui cea întreită. (Vezi d. ex. *Comoroșanu: Dogmatica ortodoxă* p. I. p. 381 urm. sau *părerea teologiei oficiale ort. reprezentată prin Econ. C. Popescu dela Constanța combătută însă atât de logic de părintele*

1) Duplessy Apol. III 65.

ținerime române, un profesor laic dela Universitatea din București, D. Dr. N. C. Păulescu în partea a III. a opului său: Sinagoga și Biserica, Buc. „Steaua Țării” 1925).

Dar orice-ar face frații ortodocși, mintea curată și netulburată de patimi și ură preconcepută față de papa, sufletul curat și drept mai cu seamă, Sfinții Părinți ai Bisericii, cărțile noaste sfinte, toți văd în aceste cuvinte alui Hristos conferirea unei puteri universale lui Petru peste toată Biserica sa.

Voiu cita numai câteva texte.

1. Sfinții Părinți.

Sunt interesante în aceasta privință expunerile sfântului Ioan Gură de Aur, cel mai genial și mai catolic dintre toți Părinții Bisericii orientale (344-407), care în Comentariul său în Ioan 21, 15 explicând, cuvintele: „Dicit Iesus Simoni Petro . . . Pasce oves meas” . . . se întrebă: „Et cur aliis praetermissis, de his hunc alloquitur?” și răspunde: „*Eximius erat inter apostolos, os discipulorum et coetus illius caput: ideo Paulus prae aliis hunc visurus venit. Simul ostendens ei oportere deinceps fidere, quasi abolita negatione, fratrum ei praefecturam committit; neque negationem commemorat vel exprobat. Dicit autem: Si amas me, fatrum praefecturam suscipe*” (Migne, P. L. VIII. 478—9).

Aceste cuvinte ale Sf. Ioan Gură de Aur sunt de-o așa însemnătate, că merită să fie traduse, pentru înțelegerea tuturor, și în românește. „De ce îi vorbește (Isus), se întrebă S. Ioan, despre aceasta numai lui (Petru), preterând pe ceilalți? Pentru că era cel mai distins între apostoli, gura învățăceilor și capul adunării (colegiului) lor: (Nici noi catolicii de azi nu spunem mai mult). De aceea a venit și Pavel mai înainte de ceilalți să-l cerceteze pe el. Învățându-l tot odată că de-acum ștergându-i-se lăpădarea, trebuie să aibă încredere, i-i dă lui conducerea frațiilor (adică a apostolilor). Nici nu-i mai amintește lepădarea, nici i-o impută, ci îi zice: „De mă iubești preia conducerea frațiilor”.

Mai clar nici că se poate vorbi: Petru după părerea S. Ioan Gură de aur, marele Părinte al Bisericii orientale, a primit prin cuvintele „paște oile mele” conducerea și peste Apostoli.

Sf. Ioan Gură de aur mai vorbește și într’alt loc despre acest text dela Ioan: în cartea sa „despre preoție lib. II., „unde pe Petru îl numește „Korifeon ton apostolon” și zice că de aceea l-a întrebat Isus pe Petru de trei ori că iubește-l „pentru ca să ne arate ce lucru mare e înaintea Lui grija de turmă („ut nos doceat quantae sibi curae sit gregis hujus praefectura (opistasia în grecește). Iară mai jos întreabă sfântul Ioan pe celitori, ce cred ei, de ce și-a vărsat Hristos sângele său preascump pe lemnul crucii, și le răspunde el: „ca să câștige acele oi acărora în-

grijire a încredințat-o atât lui Petru cât și urmașilor săi („certe ut oves suas aquireret quarum curam tum Petro tum Petri successoribus committebat”). Sf. Ioan mai are locuri multe unde Petru e numit: capul celei apostolilor, gura învățăceilor, columna Bisericii, întărirea credinței; temeliea mărturisirii, pescarul lumii, celce a tras neamul omenesc din adâncurile greșelilor pentru a-l pune pe calea ce duce la cer” (vezi Homilia 88 în Ioan n. 1). Sf. Ion de altfel ce-a scris a întărit și cu fapta, căci depus fiind pe nedreptul din scaunul patriarhal, a recurs la Roma să fie reintegrat.

Sf. Eucherie (s. 4.) interpretează astfel textul de la Ioan: „Petru paște oile și mielușei, adică pe cei mici și pe mame; el conduce și pe supuși și pe conducători, el e deci păstorul tuturor, căci afară de oi și de mielușei numai e nimic în Biserica” (Sermo de Nativit. SS. Aplorum).

Sf. Augustin, de ale cărui texte neclare abuzează frații ortodocși, zice, că Petru după ce a păcătuit a devenit Păstorul Bisericii, după cum Moisi după ce a omorât a devenit capul sinagogii (cf. L. 22 contra Faust. c. 7).

2. Cărțile bisericești.

Cărțile bisericești ale Orientalilor sunt și mai clare, ele sunt de acord că prin cuvintele „paște mielușei mei, pește oile mele” Hristos l-a pus pe Petru de mai marele păstor al Bisericii. Iată câteva: La Laudela din 29 Iunie trop. 3 zice Biserica către Petru: „pe tine te-a pus mai mare păstor al oilor celor cuvântătoare”; în Canonul dela 16 Ian. Cântarea VIII trop. 2. Petru e numit: „Dăătorule de lege Păstorule și învățătorule al turmelor lui Hristos” cece înseamnă putere de jurisdicție și înțâțetate superioară peste întreaga Biserică. Tot așa trebuiesc înțelese și aceste cuvinte dela Mărirea Laudelor din 16 Ianuarie: „Cu întrebarea cea întreită: Petre, iubești mă? Christos a îndreptat lăpădarea cea de trei ori. Pentru aceasta a și zis Simon către cunoșătorul celor ascunse: Doamne toate le cunoști, toate le știi și știi că te iubesc. Drept aceea a zis Mântuitorul către dânsul: Paște oile mele, paște pe cei aleși ai miei (adecă pe învățăceii) paște mielușei mei, pe cari cu sângele meu i-am câștigat spre mântuire”. Nici că s’ar putea spune mai limpede cum a înțeles Biserica întotdeauna aceste cuvintele dela Ioan 21: că a și făcut, poate, Hristos o mică aluzie la lăpădarea cea întreită alui Petru, dar i-a și dat puterea supremă peste apostoli și credincioși. Două lucruri ce nu se eschid de loc.

Am mai putea spori citatele din cărțile orientale. Să ne mulțumim cu aceste două: Sîthira învierii a XI: „lui Simon i-a dat pășunea oilor, . . . purtarea de grije de-a le paște pe ele”. Luminătoarea învierii XI: „După dumnezeasca sculare, de trei ori pe Petru:

ubești-mă? întrebându-l Domnul, *l-a pus peste oile sale mai mare păstor*“.

Or, s'au să crează ortodocșii ceace cântă și mărturisesc în biserica lor, sau dea cu toate cărțile sfinte în foc, căci o făjărie mai mare nu s'a văzut pe lume, ca în casa lui Dumnezeu să mărturisești într'un fel, iar afară (în școlile de teologie) să propovădui iești altfel; sau măcar să se rușineze de aceasta minciună și făjărie a lor și să lase ca sufletele drepte să se întoarcă la credința cea dreaptă și ortodoxă cu adevărat cerând că Dl pe Petru l-a pus mai mare.

3. Rațiunea teologică.

Dar să vedem poate-se admite, că aici prin cuvintele: „Paște mieluseii mei, paște oile mele“ nu e vorbă de o conferire a unei puteri universale peste întreaga Biserică, ci de o reintegrare a lui Petru în apostolat. Aceasta iară e o făjărie și o sucitură ortodoxă-bizantină. Cum adică, reintegrare, când Isus mai întâi după înviere s'a arătat, după Magdalena, lui Petru (vezi Luca, 24, 34; I. Cor. 15, 5); îngerul poruncește femeilor să meargă să spună lui *Petru* (Mc 16, 7); apoi când apare învățăcelilor în Cenacol în după miază primei zile de Paști și le dă lor puterea de-a ierta păcatele (Ioan 20, 21-24), fost-a și Petru de față ori ba? Evident c'a fost. Ei bine, cum se pot toate acestea împăca cu ipoteza, că încă atunci Petru nu era rehabilitat în apostolatul său, din care ar fi căzut prin întreita sa lăpădare, ci numai cu puțin înainte de înălțare l-ar fi rehabilitat Hristos? Mi-se pare o ipoteză absurdă.

Petru s'a rehabilitat prin plânsul său amar pentru greșeala ce-o făcuse din silă și nu din inimă. Dovadă e chiar și o frumoasă cântare bisericască, carea zice: „Prin lăpădarea cea de trei ori nu s'a abătut (Petru) de loc dela mărturisirea lui de Dumnezeu cea de mai înainte“ adică nu și-a pierdut credința nici apostolatul.

Că Sfinții Părinți și cărțile bisericești aduc întreita întrebare alui Hristos în legătură cu întreita lăpădare alui Petru, e prea natural; dar nicăiri nu cetim (în Sf. Scr.) că Isus ar fi avut intenția să facă o aluzie cât de mică la întreita lui lăpădare. E o presupuziție care se poate face, dar întru nimic nu infirmă intențiunea principală a lui Hristos de a conferi lui Petru primatul de jurisdicție peste biserica întreagă, care-l promisese încă în viața muritoare fiind. Eu după a mea părere țin mai probabilă părerea sf.-lui Ioan Gură de Aur, carele zice, că de aceea l-a întrebat Isus pe Petru de 3 ori, ca să arate ce mare iubire și spirit de abnegație se cere dela cel ce căpătă grija oilor. (Vezi mai sus).

Că în aceste cuvinte dela Ioan aievea e vorba despre punerea lui Petru de întâi în societatea văzută înființată de Hristos între oameni, o mai dovedesc și cuvintele, cari altfel n'au nici un înțeles „tu

vino după mine“ (tu urmează-mi mie), cuvinte explicite de fapt într'un mod de totului ingenios, întâia oară în acest înțeles, decătore D. Prof. Dr. N. C. Păulescu, pe care se vede că îl preocupă chestiunile religioase.¹⁾ Tot acest fapt îl confirmă, cred, din punct de vedere psihologic vorbind, și grija lui Petru de Ioan pe care-l iubia Domnul și totuș nu l-a pus mai mare pe el, ci pe Petru, care s'a lăpădat de trei ori de El. Petru conștiu de nevrednicia s'a, știind cât l-a iubit Domnul pe Ioan și totuș nu pe el îl pusese de capul Bisericii, ci pe el nevrednicul, se sfii oarecum și întrebă pe Domnul. „Doamne, dar cu acesta ce e?“

3. Al treilea argument din Evanghelii pentru dovedirea primatului Sf.-lui Petru se scoate din textul dela Luca 22, 31—32, unde Isus după ce le vorbi discipolilor săi de umilință (vezi vv. 23—50) îi dă lui Petru privilegiul de-a întări pe frații săi în credință.

II. Petru în Fapte și Epistole.

Ceace am văzut în Evanghelii se confirmă pe deplin prin alte scrieri apostolice, cum sunt *Faptele apostolilor* scrise de sf. Apostol și Evanghelist Luca, precum și din epistoalele Pauline, de unde cred ortodocșii, că pot scoate cele mai bune argumente în contra unui pretins primat de jurisdicție al sf. Petru. Dar în zadar. Adevărul e tocmai contrarul:

Dincele cecitim despre El în Faptele apostolilor și în epistolele pauline, se confirmă pe deplin și neîndoios adevărul, că Isus Hristos a dat lui Petru întâietate și superioritate peste toată Biserica și peste apostoli, pentrucă de fapt, după înălțarea lui Isus la cer îl și vedem pe Petru deprinzând aceasta întâietate a sa.

Într'altel, Petru e celce din propria sa inițiativă face propunere în mod autoritativ celor 120 de ucenici pentru completarea colegiului apostolic, ramas necomplet prin tradarea lui Iuda, în care zice, că s'a împlinit profeția lui David și enunță în mod ferm și hotărât *principiul succesiunii apostolice*: să fie martor ocular celor întâmplate cu Domnul. (Vezi Fapte 1, 15—22); Petru e cel dântăi care predică cuvântul adevărului în afară, chiar în ziua pogoririi Duhului sfânt; el e celce interpretează profețiile în mod autentic, cum făceau șefii sinagogii; el e celce condamnă în public nelegiuirea ce s'a comis în contra lui Isus decătore popor și cele două autorități: bisericască a Iudeilor și civilă a Romanilor (v. 2, 14—36); el e către care se adresează mai întâi cei ce se căiau și e cel ce promulgă *legea despre intrarea în creștinism* (căința sinceră de păcate și să se boteze, 2, 38) și pe baza acestei legi promulgate de dânsul primește în Biserică oameni neprimiți încă de Hristos. Toate acestea nu sunt actele unuia care are putere de jurisdicție mai întâi decăt toți?

¹⁾ Vezi Opul său „Sinagoga și Biserica“ vol I. p. 37.

Dar mai urmează. Petru e cel dintâi carele *face minuni* în numele lui Hristos (3, 4-7) și deși fiind cu Ioan nu vorbește în plural ci în singular („argint și aur nu am, dar ce am îți dau . . . ” 3, 6); aceasta putere așa o are Petru, că și pe strade puneau bolnavii ca *venind Petru* măcar umbra lui să-i atingă și să se vindece (3, 15); tot el vindecă pe Enea și învie pe Tabitha (9, 33-41); e cel dintâi care vorbește poporului *în biserică* (la poarta lui Solomon 3, 12—26); el e cel ce, chemați înaintea Sinedriului, vorbește în numele tuturor cu îndrăzneală (4, 8-13); el e celce face judacată strașnică pentru Anania și Safira cari au înșelat Biserica și pe Spiritul sfânt (5, 1-11); el e care înfruntă pe Simon Magul (8, 14-20); care vizitează comunități neîntemeiate de dânsul (9, 32, 38, 43); el e cel dintâi trimis să predice păgânilor, să-i boteze, și el *e cel ce primește întâia oră pe păgâni în creștinism* și după explicările ce le dă în chestiune, tac chiar și iudaizării din Ierusalim (cap. 10 și 11); după împerecherea ce s'a făcut în sinul Bisericii primitive pe chestia primirii păgânilor în sinul ei fără a-i trece prin cerimoniile mozaice, el e cel ce prezidează sinodul apostolilor la Ierusalim, fiind de față și Pavel și Iacob episcopul Ierusalimului și, provocându-se la prerogativele sale, definează adevărul dogmatic („prin darul Domnului nostru Isus Hristos credem că ne vom mântui, ca și aceia” (Fapte 15, 11) și a „tăcut toată mulțimea din sobor” auzind hotărîrea lui Petru; Iacob episcopul Ierusalimului la urmă încă propune acelaș lucru provocându-se la autoritatea lui Petru (v. cap. 13, 14); Irod voind „să facă pe placul poporului”, pe Petru îl prinde și îl pune la închisoare de se roagă întreaga Biserică pentru scăparea lui.

Nu sunt acestea drepturi de primat de jurisdicție? socotind încă și aceea că atât în Evanghelii (Mt 10, 2-5, Mc 3, 16-20, Lc 6, 14-16) cât și în Fapte (1, 13) Petru e numit în locul întâi și e numit separat de cei unsprezece („Petru și cei unsprezece” Fapte, 2, 14; „Petru și cei ce erau cu el Lc 8, 43 etc.) tocmai așa cum e numit Arhiepiscopul în raport cu Sinedriul („Arhiepiscopul și toți cei ce erau cu dânsul” Fapte 5, 17); și nu va nega nimeni că Arhiepiscopul a avut putere de jurisdicție peste Sinagogă și Sinedriu.

De unde se vede, că toate cele expuse de sf. Luca în cele 12 capitole dela început ale Faptelor apostolilor despre sf. Petru trebuiesc înțelese despre o *adevărată întâietate de jurisdicție* în el; căci altfel nu se poate explica aceasta întâietate evidentă alui Petru în Faptele apostolilor.

Cât de ridicolă și neadevărată e explicarea acestei întâietăți vădite alui Petru prin aceea, că el ar fi cel *dintâi chemat* sau că ar fi fost *cel mai bătrân*, o dovedesc următoarele:

1. Petru nu a fost cel dintâi chemat la apostolat

sau ucenic al Domnului. Afirmățiunea aceasta e împotriva sfintei Scripturi, care ne spune că Andrei, fratele său a fost mai întâi chemat decât el și chiar și pe Petru Andrei l-a dus la Isus. Cine nu crede citească Scriptura la Ioan 1, 43. A afirma că Petru e cel dintâi chemat înseamnă a nu cunoaște Scriptura, nici sfintele cărți liturgice ale Bis. orientale. (Mineiul), unde la 30 Noembrie celim: *Amintirea sfântului și măritului Apostol Andrei cel întâi chemat*. Tot acolo la inserat: „*cel dintâi ai alergat la dânsul*” (stihira 1); „o pângă prea sfântă lui i-te-ai sfințit, . . . și ai arătat fratelui tău pe Dzeul nostru” . . . La litie: *Invățăcelul cel întâi chemat . . . Andrei Apostolul*” . . . La Mănecat sedeaalna după cântarea III: „Ca pe cel mai întâi chemat decât toți învățăceii” . . . Tot așa și la Sinaxar. Aceasta e mărturia Bisericii ortodoxe orientale . . . Așa cunosc ortodocșii cărțile lor?

2. Că Petru a fost cel mai bătrân dintre Apostoli și prin urmare de aceea i-s'ar fi dat rol de conducere între Apostoli, nu-i adevărat. Scriptura nu ne spune absolut nimic despre vârsta Apostolilor. I-l sfidez pe oricine s-o găsească. Iar sf. Epifanie, un Părinte al Bisericii noastre răsăritene din veacul al IV (315—403) răzimat pe o veche tradiție ne spune, că *Andrei a fost cel mai bătrân* (cf. S. Epifanie: *Adversus haereses*, L. I. n. 17).

În urmare povestea ortodoxă despre bătrânețele lui Petru și întâia lui chemare e o crasă ignoranță.

III. Petru în epistolele s. Pavel.

Deși s. Pavel nu vorbește nicăiri apriat despre primatul lui Petru în epistolele sale, dar el îl *presupune vădit*.

Așa în prima sa ep. către Corinteni (9, 4—6), din gradația evidentă în enumerarea apostolilor, Pavel îl ține pe Petru mai mare *decât toți apostolii* ba chiar și decât pe „frații Domnului”. Tot așa în I Cor. 1, 11—13 Pavel îl consideră pe Chifa (Petru) în autoritate imediat *după Hristos*, și unii credincioși din Corint, cari nici nu l-au văzut pe Petru, căci nu fusese încă la ei, îl provoacă de mai marele lor împotriva lui Pavel și Apollo, numindu-se ai lui. Tot în aceasta epistolă (15, 3—5) Pavel, vorbind despre învierea lui Hristos, lui Petru îi atribue o onoare mai mare, zicând, că lui i-s'a arătat Domnul mai întâi decât celorlalți apostoli.

Dar în ep. către Galateni 1, 18—19 Pavel ne spune că el, după convertirea sa la creștinism s'a dus în Ierusalim „să se înfățișeze, să vadă pe Petru” cum explică sfinții Părinți; așa d. ex. sf. Victorin de Pettovium (Pettau) (+303) la acest loc zice: „*Post tres, inquit, annos Ierosolymam veni*” deinde subjugit cauzam: *videre Petrum*. Etenin si in *Petro fundamentum Ecclesiae positum est, ut in Evangelio dictum*, cui revelata erant omnia, Paulus scivit, *videre se debere Petrum, quasi eum cui tanta auctoritas a Chri-*

sto data est" (cf. Migne, P. L. VIII, col. 1155); cu un cuvânt ca să văză pe Petru mai marele Bisericii.

Iar sf. Ioan Gură de Aur în coment ep. către Gal. zice: „Vide ut maiorem reverentiam habuit erga Petrum. Hujus enim causa peregrinationem suscepit et apud eum commoratus est. . . Nec enim ob ullum aliorum Apostolorum narrat se ascendisse Hierosolymam, sed propter hunc solum“.

Din cazul dela Antiochia cred neuniții că pot scoate un argument prin care s'ar dovedi că sf. Pavel n'a recunoscut autoritatea lui Petru. Cazul a fost următorul. Apostolii hotărâră în sinodul dela Ierusalim, că legile cerimoniale hebraice (tăierea împrejur, conținerea dela unele mâncări) nu obligă pe creștinii întorși dela păgânism. Petru a fost cel dintâi care a propus aceasta și a definit chestiunea. Mergând însă odată Petru la Antiochia, unde erau creștini făcuși din păgâni, fiind și Pavel și Varnava de față, Petru a mâncat cu păgânii. Veni însă o comisie dela Ierusalim, unde creștinii făcuși din Ovrei observau încă legile mozaice, și Petru, ca să nu vatem conștiința lor, se separă de creștinii-păgâni și numai mănâncă cu dânșii. Acest gest a lui Petru avu efectul, că toți ceilalți creștini *chiar și Varnava păgânul-creștin* urmară pilda lui Petru.

Atunci Pavel zelosul pentru adevăr și dreptate, cum ne istorisește el însuș în cartea sa către Galateni (2, 11) l-a mustrat pe Petru pentru ținuta sa (în faciem ejus restiti, m'am opus lui Petru).

Ortodoxii cred, că aceasta rezistență nu e compatibilă cu un primat de jurisdicție al s. lui Petru. Dar cât e de șubred acest argument va vedea oricine. Măi întâi, aici nici nu vorbă de o rezistență făcută de Pavel lui Petru în chestii dogmatice, ci e vorbă de o tactică, și e întrebare dacă aceasta ținută e reproșabilă ori ba. Motivul ce l-a îndemnat pe Petru să urmeze aceasta tactică a fost tocmai, credem noi, dragostea și delicateța lui, cu care a vrut să fie și față de unii și față de alții; lui Pavel cel întransigent nu i-a plăcut aceasta ținută, l-a mustrat, dar l-a mustrat nu cu răutate, ci cu bunătate și modestie, după cum zice sf. Ion Gură de aur (în locul citat, Coment în ep. Gal.) Aceasta mustrare o poate face însă chiar și inferiorul superiorului său, când acesta greșește vădit.

Dar din aceasta întâmplare, pentru cel ce judecă obiectiv și știe aprecia lucrurile, nunumai că nu iese un argument împotriva primatului de jurisdicție al sf. Petru, ci iese unul tocmai în favorul lui, căci ce fu ce constrânse, așa zicând, pe creștinii din păgânate, cum zice Pavel, ba chiar și pe Varnava, să urmeze pilda lui Petru? dacă nu vaza și autoritatea lui cea mare de șef al Bisericii?

În urmare în cazul din Gal. II, 11 avem un argument nu în contra, ci în favorul superiorității sf. Petru. Aceasta o recunoaște chiar și d-l Loisy, când

zice (Les Evangiles synoptiques II p. 14): „L'attitude de Paul à l'égard de Pierre, et son langage dans l'épître aux Galates prouvent simplement que la primauté de Simon ne se présentait pas et n'était pas considérée comme un pouvoir de domination. („Non dominantes in cleris“ 1 Petr. 5, 3); mais le témoignage même de Paul atteste que Simon Pierre était le chef du service évangélique, l'homme avec lequel il fallait se concerter sous peine de travailler en vain . . . Dans Gal. 1, 12-19 Pierre est visiblement désigné comme tenant le premier rang parmi les apôtres, la position de Jaques étant exceptionnelle“. Acesta e adevărul pentru oamenii nepreocupați.

Din cele expuse până aci, primatul de adevărată jurisdicție al sf.-lui Petru în Evangelii, în Faptele apostolilor și în Epistolele sf. Pavel apare deci destul de întemeiat. Dar să vedem de ce părere sunt *sfinții părinți* cu privire la Primatul Sfântului Petru.

II. Sfinții Părinți și primatul Sf. Petru.

SS. Părinți, acești bărbați luminați ai Bisericii și organe de transmitere a adevăratei tradițiuni dogmatice creștine, unanim sunt de acord în afirmarea, că Hristos l-a investit pe Petru cu un primat de jurisdicție, punându-l pe el de temelie (capul) societății creștinești și încredinșându-i lui pașterea (guvernarea și hrănirea cu învățatura cea sănătoasă) a turmei credincioase. Și aceasta răzimați pe datele Sf. Scripturi. E adevărat că unii Sfinți Părinți textele pe cari se razimă șefia lui Petru (Tu ești Petru... Paște... etc.) le aplică uneori în sens moral, sau preocupați de divinitatea lui Isus Hristos împotriva arianilor (sf. Vasile) sau de unitatea Bisericii împotriva schizmaticilor (Sf. Ciprian d. ex.), le explică în *senz acomodat*, care se razimă însă pe cel *literal* pe care nu-l exclud niciodată. Singur Sf. Augustin în *Retract. I. I. c. 21, n. 1*), se îndoește că oare cuvintele „tu ești Petru“ sunt a se înțelege de Petru sau de Hristos, deoarece, zice el, Hr. a zis „tu ești Petru“ și nu „tu ești Piatră“. Dar aceasta îndoielă a lui, după cum bine notează fericitul Bellarmin, a provenit de acolo, că Augustin nu cunoștea limba aramaică și astfel nu știa că Hristos în amândouă locurile a zis: *Chifa* adică *Piatră*. („Tu ești Piatră, și pe aceasta Piatră voiu zidi Biserica mea“).

Ca dovezi din SS. Părinți pentru faptul că Hristos l-a pus pe Petru de temelie și mai marele păstor al Bisericii, afară de cele amintite mai sus, țin să aduc numai următoarele:

Am văzut mai sus, ce-a zis de Petru Tertulian și Origene. (Biserica e zidită pe Petru ca pe temelie sa); Ciprian cel invocat de neuniți: „*Pe el singur* (pe Petru) a zidit Isus Biserica sa... Că i-a dat lui *primatul* aceasta s'a făcut, ca dela un scaun să se guverneze Biserica cea una“. (Ep ad lubajum n. 7). Cf. Optat de Mileve p. 5. Sf. Ieronim: „Eu strig mereu:

Cel ce e în legătură cu scaunul lui Petru, acela este al meu". (Ep. 15 și 16). Sf. Ambrozio: „Petru e capul credinței" (în ps. 40 n. 30); cele spuse de Sf. Ion Gură de aur despre primatul Sf. Petru le-am văzut mai sus („capul cetei apostolilor", „gura ucenicilor", „columna Bisericii" etc.; lui i-a dat „prefectura" conducerea frajilor etc. v. p. 5.). Sf. Augustin asemenea invocă de orientalii desidenți în favorul lor zice: „Scaunul lui Petru este piatra ce n'o pot răsturna porțile superbe ale infernului". (Ps. partem Donati S.). Tot el zice că Petru a fost *păstorul Bisericii* cum a fost Moise *capul sinagogii* (v. p. 5.) Sf. Eucherie. *Clemente Alexandrinul* (în „Quis dives salvetur" 21, 3) zice despre Petru că e: „o eklektós, o exéretos, o prótos tón mathitón, iper ou monou ke eafu ton fóron o Sotir ektèli" adică „cel ales, cel distins, cel dintâi între învățăcei, pentru care singur și pentru sine a solvit Mântuitorul dajdea". Origene pe Petru l a mai numit „marea temelie a Bisericii și piatra cea foarte tare pe care și-a întemeiat Hristos Biserica". (Hom. 5, 4). Cele a lui Sf. Efreem le-am văzut mai sus.

Unde ne trebuesc citații mai multe, pentru ca să dovedim credința cea unanimă a Bisericii vechi despre Sf. Petru. Aceste vor mai fi întregite cu cele expuse de SS. Părinți despre primatul Pontificilor Romani.

Locurile citate la Comorașan, o. c. I. p. 380 din Origene, Ambrozio, Augustin, în care se zice că nu numai Petru a primit „cheile și puterea de-a lega și-a deslega" sunt foarte adevărate; căci de fapt Hristos pelângă primat și evident, în dependență de el, a mai lăsat în Biserică și Apostoli și episcopat (ba chiar și preoți) cari încă au putere de a lega și deslega, au jurisdicție ordinară, dar care, e foarte natural, dacă există amândouă, că una e supusă întrucât-va celeilalte, dar aceste două puteri nu se exclud, deci locurile citate nu sunt la locul lor.

III. Cărțile bisericești orientale și sf. Petru.

În cărțile noastre bisericești orientale, pe lângă locurile citate mai sus, din cari se vede cum au înțeles Părinții bisericii orientale întodeauna cuvintele lui Hristos! „Tu ești Petru etc. și... Paște mieluşei mei", mai avem o sumedenie de numiri a lui Petru, cari, pentru fiecare om cu minte, echivalează cu *primatul de jurisdicție*, adică cu postul și demnitatea de *ultimă instanță* în toate chestiunile bisericești, atât în cele de credință cât și în cele de judecată. Iată câteva specimene.

În *Condacul* zilei de 30 Iunie s. Apostul Petru e numit „cel mai ales dintre învățăcei" (Vezi Mineiul sau Orologeru!). În troparul și condacul zilei de 16 Ianuarie despre sf. Petru se zice, că „a fost între Apostoli *întâi cu scaunul*" ceea ce înseamnă că a fost

mai marele Apostolilor; tot acolo se zice că e „cel ales între învățăcei". În cântarea III. din Canonul zilei de 16 Ian. apriat se spune despre el, că e „ca un *mai mare al Apostolilor*"; iar rolul lui de învățător infalibil al dogmelor se exprimă prin aceea că se zice „temeiu al dogmelor neclătit".

Am văzut mai sus că Petru e numit în multe locuri: „temeiu Bisericii, „piatra credinții" „purtător al cheilor împărăției cerești", cari expresiuni arată foarte bine rolul lui de învățător infalibil și șef suprem al Bisericii. — În stihovna dela înseratul din 16 Ian. cărțile bisericești îl numesc pe Petru „*căpetenie preamărită*"; a cui căpetenie de nu a apostolilor și a Bisericii? În troparul aceleiași zile despre Petru iară se zice „*cela ce ai fost între Apostoli întâi cu scaunul*" tot așa și în Canonul dela Mânecat (cânt. I. trop. 2): „*celace ești cel dintâi cu scaunul, lauda Apostolilor lui Hristos*"; tot acolo, în Canonul facerea lui Iosif, imnograful bizantin, Petru e numit: „*Căpetenia tuturor învățăceilor*". Canonul cânt. III. trop. alui Iosif pe Petru îl numește „a doua lumină" (Hristos e întâia); în trop. 3 ibidem: „*mai marele Apostolilor și temeiu neclătit al dogmelor*". În Mărirea dela Sedeală în acelaș canon: „*căpetenia înțelepților Apostoli și purtător al cheilor împărăției cerești*", Condacul din 16 Ianuarie îl numește: „*Cel mai mare și cel dintâi dintre Apostoli, învățacelul cel de Dzeu întrupat al adevărului*" cari nu se pot înțelege decât despre o adevărată superioritate alui Petru față de ceilalți învățăcei. Cântarea VIII din Can. din 16 Ian. îl numește: „*Dătătorule de lege, Păstorule și învățătorule al turmelor lui Hristos*". Cum se pot nega texte și adevăruri așa de evidente?

În Mărirea dela înseratul mic din 29 Iunie Ghermanos, imnograful, îl numește pe Petru „*mai marele preamărișilor Apostoli și piatra credinții*"; tot așa și Arsenie la Litia din aceiași zi. Canonul cânt. I. trop. 2 din aceiași zi zice: „*Petru mai marele Bisericii și cel dintâi cu scaunul*".

Nu voiu mai continua. Pentru omul de bine și creștinul adevărat, care-și iubeste cărțile bisericii lui, aceste sunt destule pentru ca să se convingă, că biserica orientală *cea adevărat ortodoxă*, alui sf. Atanasie, Efreem, Ciril de Alex. și Ierusalim, Ion Gură de Aur, Arsenie, Gherman și Iosif, a recunoscut și mărturisit în totdeauna primatul de jurisdicție al sf.-lui Petru.

Două mărturii încă din cărțile bis. le țin foarte prețioase, de aceea nu pot să nu le citez. Una zice așa că Isus (capul nevăzut al Bisericii) „*a poftit să împărățească peste noi prin mijlocirea lui Petru.*" (Canonul din 16 Ian, cânt. V. trop. 5). O mai eclatantă mărturisire a credinței adevărat catolice nici că se poate.

Ceialaltă mărturie ne spune cum judecă Bise-

rica raportul de demnitate dintre Petru și Pavel zicând, că pe Petru îl prăznuim „ca pe *căpetenia apostolilor*, iar pe acesta (pe Pavel) ca pe cel ce mai mult decât ceilalți s'a trudit“ (Inseratul cel mare din 29 Iunie stihira I.). În urmare și în cărțile bisericești sunt urme, că Petru și Pavel n'au fost egali în demnitatea lor de apostoli.

Nu va fi fără interes în aceasta ordine de idei, să citez și ceea ce spune *Antim Ivireanul* (metropolit al Țării Românești sub Constantin Brâncoveanu) despre ss. Petru și Pavel (Predicile lui A. Iv. ed. Haneș p. 52):

„Și pentruca să începem dela luminătorul cel mare, dela soare, zicem: cumcă este soarele vârf celorlalte stele și le covârșește cu lumina pe toate, și dela răsărit până la apus tot pământul și toate unghiurile lui luminează, încălzește, îngrășă și revarsă pretutindenea razele lui. Cine nu va mărturisi, cumcă vredniciile aceste se cuvîin lui Petru, devremece el a fost *vârf cetei apostolești și mai întâi în rânduiala ucenicilor*, și a întins pururea, ca *alt soare de taină*, peste tot pământul razele darurilor și ale facerilor de bine“. Ceva mai la deal: „Și iarșai acelaș Dzeu făcându-se om a pus alții doi luminători pentru întărirea și întemeierea bisericii: *pe cel mare*, adica pe Petru, pertruca să fie într-o stăpânire rea zilei, a dumnezeieștii cunoștințe într-o jidovime, iar *pre cel mai mic*, adica pe Pavel într-o stăpânire întunecatei nopți a închinării de idoli, la limbi“¹⁾

Nu va putea nega nimeni, că *Antim Ivireanul* vede mare deosebire între Petru și Pavel, numindu-pe unul *mai mare* iar pe altul *mai mic*.

Nu e lucru rușinos, că profesorii ortodocși, lăpădând cărțile sfinte ale Bisericii lor, se duc și iau argumnte otrăvitoare dela teologii protestanți, și provăduesc în școli și seminarii învățături cu totul contrarii celor cuprinse în cărțile lor sfinte din cari cântă în biserică? Dar ura și spiritul de sectarism la ce nu-l duce pe om!?

IV. Primatul lui Petru în monumentele arheologice creștine.

Cărțile sunt literă moartă, răutăcioșii le pot răstălmăci cum vreau. Am văzut cum răstălmăcesc ortodocșii cele mai clare și mai evidente enunțări ale Sfintei Scripuri, ale sfinților Părinți. Provedința divină s'a îngrijit, ca într-o apărare a adevărilor de credință să avem dovezi mai grăitoare decât cărțile: monumentele arheologice ale tradițiunii creștine, cari ne vorbesc prin figuri și acăror glas nu se poate amuși.

În catacombele din Franța, Belgia, Spania, Italia s'au păstrat nenumărate lucruri vechi creștinești; cum sunt: picturi, mozaice, sarcofage, sculpturi, etc. Între toate aceste pe sf. Petru îl găsim foarte des reprezentat. Și e de mirat, că tot ce-am auzit din Sf. Scrip-

1) Cf. Episcopul Nicolescu: o. c. p. 9—10.

tură, Părinți, despre primatul lui Petru, vine confirmat în mod surprinzător prin aceste monumente creștine. Și să nu uităm, că pietrele acestea cari grăiesc, au o antichitate enormă: ele derivă multe chiar din secolul al II-lea. Din secol III—IV—V nici nu sunt prea rare. Nu putem înșira aci tot ce se află despre Sf. Petru în monumentele arheologice creștine; celce doarește detalii să se întoarcă către cărțile dd-lor *Martigny: Dictionnaire des antiquités chrétiennes*, sau *Garrucci: Artis Christianae historiae*. Vom aminti numai lucruri sumare.

E interesant că după Hristos Petru e reprezentat mai des în monumentele vechi creștine. Isus obvine pe 440 de monumente (picturi, mozaice, sarcofage etc.); Petru de 212 ori, Pavel de 47 ori, Moise de 37 ori, Daniil 11 ori, Ezehiil 5, Ilie 6 ori, colegiul apostolii de vre-o 30 de ori, etc. Aceasta dovedește, că creștinii cei dintâi după Hristos Domnul pe Petru l-au cinstit mai tare.

Formele în cari îl găsim reprezentat pe Sf. Petru sunt diferite: Pe o pictură din cimiterul Domitiei în Roma Isus stă în mijloc, colegiul apostolic în jur (și Pavel!), iar El dă o pergamenă desfăcută lui Petru, simbolul Legii lui Hristos, a cărei pază și îngrijire i-o încredințează. Aceasta scenă se găsește foarte de multe ori atât în picturi cât și pe sarcofage în baso-reliefuri. Aceasta e cea mai semnificativă pentru primatul și întâietatea lui Petru.

O altă înfățișare a lui Petru, e când lovind cu toiagul o stâncă din aceea iasă apă curgătoare din belșug: semnul că el izvoritorul darurilor supranaturale. Aceasta înfățișare e foarte deasă.

Nu odată e asemănat Petru cu Moisi ca conducător al poporului lui Dumnezeu.

Scene cu lepădarea lui Petru, cocoșul, prinderea lui Petru și ducerea lui la moarte, sunt foarte multe.

E de notat: pe Petru îl găsim de multeori șezând, cu un fel de tiară pe cap, pe când ceilalți cu capul gol, el în mijloc ținând pergamena deschisă, cetește și explică Legea Domnului.

Petru se găsește de multe ori și cu sf. Pavel împreună, dar vesmintele lui sunt totdeauna mai împodobite; afară de aceea Petru are în mână un baston, semnul păstoririi și al autorității; sau dacă șed, scaunul lui Petru e un tron cu spate și răzămătoare, pecând alui Pavel e o simplă bancă; afară de aceea Petru are întotdeauna cheile, simbolul puterii și a supremației în Biserică.

E de notat că aceste monumente cu s. Petru nu se găsesc numai în Roma, ci în toate regiunile imperiului Roman, mai ales în Apus, așa că ele nu reprezintă o tradiție locală a Bisericii romane, ci reprezintă convingerea unanimă a Bisericii întregi de pe vremuri: (sec. II-III-IV-V-VI). Așa de ex. monumente

cu învierea Tavitei găsim, aflate acolo, în: Roma, Ter-
mo, Arles, Châlon-sur-Saône; Petru cu băț în mână
înaintea lui Hristos: Roma, Civittà di Castello, Sira-
cusa, Arles, Paris, Narbon, Marsilia, Lyon, Madrid,
Saragozza. Monumente cu Petru primind Legea și
cheile dela Domnul: Roma, Verona, Ravenna, Ancona,
Milan, Arles, Reims, Aix, Marsilia. Petru=Moysi: Roma
Pisa, Milan, Arles, Avignon, Narbon, Marsilia, Madrid,
Asturiga, Gerona, Saragozza.

Toate acestea expuse până aici dovedesc, cât
de adânc era înrădăcinată convingerea în creștinii din
toate timpurile despre un primat de jurisdicție al sf.
lui Petru, ¹⁾ primat exprimat prin cuvinte atât de clare
în Sf. Scriptură, deprins cu atâta demnitate și umi-
lință de către Sf. Petru, care încercat fiind prin că-
derea lui cea de trei ori, a știut că aceasta demnitate
n'a primit-o pentru mărirea și ambiția sa personală,
ci pentru mărirea și binele Bisericii Aceluia, care
le a zis, „Ori carele ar vrea să fie între voi mai mare,
să fie vouă slugă; și celce vrea să fie între voi în-
tâi să fie tuturor slugă; căci și Fiul omului nu a ve-
nit să-i slujească alții lui, ci să slujească el și să și
dea sufletul răscumpărare pentru mulți“ (Mc 10,
43—45).

Așa a făcut și Petru cel conștiu de greșelele
lui. A urmat cuvintele lui Hristos până la moarte,
dându-și sufletul său pentru oi murind moarte de mar-
tir în Roma Cezarilor, care-i păstrează și azi cu
scumpătate eterna-i amintire și moștenire.

Prof. Dr. AL. L. TĂUTU.

(Partea B. va urma).

¹⁾ Convingerea despre un primat al sf.-ului Petru este a-
dânc înrădăcinată și în poporul nostru, care în butul teologiei
oficiale ortodoxe ține să creadă în primatul lui, dovadă multele
legende și povestiri ce le știe despre sf. Petru „când umbra
cu Domnul pe pământ“. Aceste nu sunt decât ecoul aceleiași
convingeri universale ce rezidă în sufletul tuturor creștinilor.

CRONICA.

— *Apel!* Școala normală diecezană, care a luat
ființă la anul 1792 și a fost reorganizată la anul 1846, ca
un vechiu așezământ cultural, a înțeles pe deplin ros-
tul chemării sale, dând neamului o pleiadă de deștep-
tători, educatori și pregătitori ai zilelor de azi, dela
Banat și până la Maramureș.

În anul școlar, ce urmează, adoptând cea dintâi
sistemul școalelor din vechiul Regat —, trece succesiv
la dezvoltarea sa în conformitate cu noua lege a în-
vățământului normal—primar și deschide porțile celor
3 clase din secția inferioară.

Cum absolvenții școlii normale diecezane,
educați și instruiți de un corp didactic distins, au
posibilitatea să fie înscriși și la Academia Teologică

diecezană, rog cu stăruință pe frații preoți și învă-
țători, ca pe absolvenții cursului primar, să-i îndrume
la această școală istorică, cu atât mai vărtos, că
condițiunile lor de primire sunt mult mai favorabile,
decât cele ale elevilor dela alte școale.

În vederea selecționării elementului educator al
satelor noastre, țin să accentuez, că la această școală
vor putea să între numai elevi capacitați și merițiși,
cari în cursul anilor de studiu, să nu întimpine ob-
stacole și să fie nevoiți a-și schimba cariera începută.

Cererile pentru cl. I. vor fi însoțite de urmă-
toarele acte:

1. Extractul de naștere.
 2. Certificatul de paupertate.
 3. Certificatul medical.
 4. Certificatul despre absolvirea cursului primar.
- Oradea-Mare, la 30 Iunie 1925.

Cornel Sabo

dir. șc. norm. diecezane.

— *Congresul Profesorilor dela Academiile no-
stre teologice în Oradea-Mare.* În zilele de 7—8 Iulie c.
s'a ținut la Oradea-Mare Congresul profesorilor de
teologie sub prezidiul P. S. Sale episcopului Dr.
Valeriu Traian Frențiu, cu un program foarte bogat
și important atingând toate problemele învățământului
nostru teologic. Dintre referatele prezentate sunt a se
aminti: Referatul profesorului-deputat Dr. Vasile Chir-
vaiu despre necesitatea dezvoltării învățământului
nostru teologic la patru ani cu cursuri paralele; Dr.
Nicolae Fluereș a referat despre necesitatea întro-
ducerii unui nou plan de învățământ la toate Aca-
demiile noastre, întemiat pe principiul protrației
materiilor principale pe 2 sau 4 ani, punându-se pond
mai mare pe catihetica și oratoria practică precum și
pe formațiunea filozofică și pedagogică a viitorilor
noștri preoți. Dr. Al. Ludovic Tăutu a prezentat un
proiect de regulament, elaborat al corpului profesoral
din Oradea-Mare, care normează în mod unitar în-
treagă viața Academiilor noastre teologice. Dl Prof.
Francisc Huble referează în chestia pensiei profeso-
rilor dela Academiile teologice. Dl Prof. Gheorghe
Barna e referent în chestia prevederii urgente a șco-
lilor noastre de teologie cu manuale corespunzătoare,
în lipsa cărora suferă mult învățământul nostru teo-
logic. În toate acestea s'au adus deciziuni salutare.
Biroul congresului s'a format din un secretar general
(Dr. Gheorghe Bob Gherla) doi notari (Dr. Titus
Malaiu, Gherla, Dr. Gheorghe Barna, Oradea). În
decursul desbaterilor s'au atins și alte multe chestiuni
de interes, privitoare la învățământul nostru teologic.
Congresul, fiind programul desbaterilor prea bogat,
neputându-se termina în două zile, s'a amânat pe ziua
de 11 August, când se va întruni din nou la *Stâna
de Vale*, fiind de față atunci și colegii-profesori dela
Blaj și Lugoj, cari de data asta au lipsit.

— *Instalarea noului vicar foraneu al Careilor-Mari Rus. Alexandru Ghera a avut loc Duminică în 5 Iulie a. c. cu o doosebită solemnitate. Rvs. Al. Ghera este unul dintre cei mai zeloși și mai activi preoți ai diecezei noastre. Ca Rector al Internatului Pavelian de fetițe din Beiuș și ca director al domeniilor episcopoești Rvs. Al. Ghera și-a câștigat merite neperitoare. De aceea suntem siguri, că și în noul său post va fi la locul lui, iar cu afabilitatea-i cunoscută va câștiga iubirea și stima tuturor.*

Instalarea a făcut-o Il. Domn dr. Gh. Miculaș, prelat papal și vicar episcopesc, care într-o frumoasă cuvântare a relevat însemnatele merite ale noului vicar. La banchetul festiv dat de enoriași au participat 160 persoane și au ținut 14 toaste. Dorim și noi noului vicar mulți ani întru sănătate spre binele și întărirea Bisericii! Red.

— *Patronageul servitoarelor române își va relua șezătorile în prima Duminică alui Septembrie (d. m. la ora 4 în preparandia gr. cat. din Str. Dim. Cantemir No. 3). Doamnele române și toți patronii servitoarelor române, cari au interesul ca servitoarele lor să capete o educație bună, sunt rugați să și trimită servitoarele la Patronage, de unde numai cu bine se pot alege. Servitorimea e tagma cea mai neglijată. Nici de cultura lor intelectuală, nici de cea morală și socială nu se prea interesează nimeni. Toate acestea se fac la Patronage. Servitorimea trebuie s'o și ajutăm sufletește și moralicește, nu numai s'o exploatăm.*

— **Presa bună!** Fiecare preot e dator în conștiință a prevedea pe credincioșii săi cu lectură bună. O seamă de preoți din Iași dau credincioșilor noștri o hrană sufletească foarte aleasă în seria de broșuri numite *Presa bună*. Pân'acum au apărut 20 de numere.

No. 1. Doctorul năzdravăn, 4 Lei.

No. 2. Crucea de Lemn, 4 lei.

No. 3. Revărsarea Rinului, 5 lei.

No. 4. Biserița din pădure, 4 lei.

No. 5—6. Arumugam, istorisire din viața unui principe din India trecut la creștinism, 8 lei.

No. 7—8. Ingerul sclavilor (ist. din Brazilia) 8 lei.

No. 9—10. Iubiți pe dușmanii voștri, 8 lei.

No. 11—12. Prizonierul Corsarului, 8 lei.

13. Cea mai bună moștenire, 4 lei.

No. 14. Ouăle de Paști, 4 lei.

No. 15—16. Sclavii sultanului (ist. din Cp.) 8 lei.

No. 17. Trandafirul, 4 lei.

No. 18—19. Răzbunarea Mercedarului, 8 lei.

No. 20. Gologani și galbeni, 4 lei.

Nu putem recomanda destul tuturor aceste istorioare morale. Cu puțină oboseală din partea preoților se poate face mult bine sufletelor. Se comande fiecare preot seria în câte 10—20—50 exemplare, după câte crede că va putea plasa și va face socoteală pe urmă Părintelui Antonie Gabor, Iași

Comandați-le la Iași „*Presa bună*” Str. Ștefan cel Mare.

— *A apărut Luna P. S. Fecioara Maria, de Pr. Mihai Dumea, o cârtică foarte plăcută care cuprinde un întreg cult și devotament către P. F. M. Rugăciuni, vindecări miraculoase dela Lourdes, fac cartea f. plăcută și interesantă. O recomandăm tinerimei și tuturor creștinilor cari vreau să obțină ceva dela Maica Dlu. 6 Lei Iași, „Presa bună”.*

— *O sfântă din zilele noastre: Tereza de pruncul Isus de P. Ioan M. Gârleanu, preot franciscan, în 8 capitole cuprinde pe scurt expusă foarte plăcut, viața sfintei Fecioare dela Lisieux. Iată conținutul: Cap. 1. Copilăria Terezei. 2. Tereza la Pension. 3. Tereza dorește să între la Mănăstire. 4. Dorința împlinită. 5. Tereza soră. 6. Tereza conducătoare de suflete. 7. Tot mai aproape de Isus. 8. Calvarul. Celce dorește o viață religioasă curată să cumpere această carte și va avea și sprijinul Sfintei canonizate încurând. 10 Lei la Tipografia Serafică, Hălăucești, jud. Roman. Comandați cu rambursă mai multe exemplare.*

TIPIC.

5 Iulie, Duminică a IV-a după Rusalii V. 3.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 4 și ale zilei (Preacuv. Păr. Atanasie din Aton) 2 șcl. ca de obicei: Intrat. Stihovna cu Mărire-Și acum a inv. Trop. inv. Mărire a Sfântului. Și acum a Născătoarei v. 3.

Duminică la Mănecat. Trop. ca Sămbătă. Antif. v. 3. Evanghelia inv. a 3-a. Catavasi: Deschide-voiu. Luminăt. inv. a 3-a șcl.

La liturghie. La intrat Fericirile versului 3. Trop. inv. v. 3. Evanghelia și Apostolul Duminicii a IV-a după Rusalii.

La însărat. (6 Iulie S. Păr. Sisoe) pe 6 ale inv. 3 și ale S-tului 3. Mărire-Și acum din Mineiu. Stihovna inv. 3. Trop. S-tului. Mărire. Mai marilor. Și acum, a Născătoarei.

12 Iulie Duminică a V-a după Rusalii v. 4. și SS. Martiri Proclu și Ilarie.

Sămbătă la însărat pe 6 ale inv. 4 și ale SS. 2. șcl. ca în 5 Iulie. Trop. inv. v. 4. Mărire. Trop. SS. Martiri v. 4. Și acum, a Născ. v. 4.

Duminică la Mănecat. Trop.: ca Sămbătă. Antif. v. 4. Evanghelia inv. a 4-a Catav.: Deschide-voiu. Luminăt. inv. a 4-a.

La Liturghie. Fericirile v. 4. Trop. și Cond. inv. Apostol și Evanghelia Duminicii a V-a după Rusalii.

La însărat. (13 Iulie Soborul S. Arhanghel Gavriil) pe 6 cu Măr. Și acum, șcl. toate ale zilei.

19 Iulie, Duminică a VI-a după Rusalii și Duminică SS. Părinți din Calcedon v. 5.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și ale SS. Păr. 3. Măr. Și acum, dogm. versului. Intrat. Paremiile SS. Păr. Stihovna inv. Mărire-Și acum. a SS. Păr. Trop. inv. v. 5. Mărire. Trop. SS. Părinți. Și acum, a Născ. v. 8.

Duminică la Mănecat. Trop. ca Sămbăta. Antif. vers. 5. Evanghelia inv. a V-a. Catav.: Deschide-voiu... Luminătoarea inv. a 5-a. Măr. Și acum. Lumin. SS. Părinți, șcl.

La Liturghie. Fericirile vers. 5. Trop. inv. și Condacul SS. Păr. Apostolul și Evanghelia Dumin. a VI-a după Rusalii.

20 Iulie Sf. Profet Ilie.

Duminecă la însărat pe 6 cu Mărire-Și acum., a sărbăt. Intrat. Prohimenul zilei. Paremi. La Litie Stihira: Ilie râvnitorul... Măr. Și acum. In căruță de foc... Stihovna cu Măr. Și acum., a sărb. La binecuv. pânilor: Trop. sărbătorii.

Luni la Mănecat. Trop. ca Duminecă la însărat. Sedelnele sărb Antif. v. 4. Prohimenul sărb. Evanghelia sărb. dela Luca. Catav.: Deschide-voiu. Luminăt. cu Mărire-Și acum a sărb. Laudele și Mărire-Și acum a sărb. Doxologie.

La Liturghie. La intrat: Mărire-Și acum. Cond. sărb. Apostolul și Evanghelia sărbătorii.

La însărat. 21 Iulie SS. Păr. Simeon și și Prof. Iezechil, pe 6 cu Măr. Și acum. a zilei și Prohimenul zilei. Stihovna inv. cu Mărire-Și acum a v. 5 de Luni seara. Trop. SS. Păr. Mărire. Trop. Profetului. Și acum. a Născ. v. 2 de Luni seara.

26 Iulie Dumineca VII-a după Rusalii v. 6.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și din Mineiu 3. Măr. Și acum. dogm. versulul. Intrat. Stihovna. Măr. Și acum. a Născ.

Duminecă la Mănecat: trop. ca Sămbătă Sedelnele inv. Antif. v. 6. Evanghelia inv. a 6-a Catav.: Deschide-voiu. Luminăt. inv. a 6-a scl.

La Liturghie. La intrat Fericirile v. 6. Trop. și Condacul inv. Apostolul și Evanghelia Duminecii a VII-a după Rusalii.

La însărat (27 Iulie S. Martir Pantilimon) pe 6, cu Mărire-Și acum. ale Sfântului. Stihovna și trop. sfântului. Mărire-Și acum. a Născ. v. 3.

— Misă. —

Schițe de predici.

A) Dum. IV. după Rusalii.

Despre cuminecarea spirituală.

„Doamne nu sunt vrednic să întri supț acoperământul meu, ci zi numai cu cuvântul și se va viadeca sluga meu“ Mat. VIII 8.

Intr. Ce este cuminecarea spirituală? Conciliul din Trient zice că aceasta cuminecare e folositoare și prețioasă. Biserica dorește cuminecarea spirituală.

Trat. I. Ce preț mare are cuminecarea spirituală?

a) Să dorim tare pe Hristos în sufletul nostru. Cel ce caută cu deadinsul va afla, ca mireasa din Cânt. cântărilor. „Am aflat pre cel ce iubește sufletul meu“ Cânt. III. 2—4} Fericii cei ce flămânzesc și însătoșează de dreptate... Sfinții au flămânzit după Hristos.

b) C. sp. ne pregătește pentru o mai bună cuminecare reală. Darurile ce le primim în cum. spirit seamănă cu darurile cuminecării reale. Creștinii cei dintâi în temniță. Sihastrii.

II. Ca să ne fie de folos c. s. p. să fim în *statul grației*. „Ce are dreptatea cu lărădelega. Sau ce legătură are lumina cu întunerecul. Sau ce unire are Hristos cu Boliar“ II. Cor. VI. 14.15. Să deșteptăm în noi credința, speranța, iubirea; în biserică acasă, așa nici ora morții nu ne va surprinde.

Inch. Ce bucurie, ce mângâiere va fi pt. mine unirea a aceasta sufletească cu Hristos ce oricând o pot face!

B) Dum. V. d. Rusalii.

Starea îndrăciților.

„Și venind El de cea parte în latura Gherghesenilor, I-au întâmpinat pre dânsul doi îndrăciți, foarte răi“. Mat. VIII. 28.

Intr. Ce teribilă e starea îndrăciților Și azi sunt oameni în puterea diavolului. După învingerea lui Hristos diavolul este ca un câne legat, același poate strica, care să apropie de el.

Trat. I. Starea îndrăciților. Au chinuit diavolii pre cei îndrăciți și au fost periculoși pentru cei ce treceau. Diavolul nu se îndestulește cu cel ce a căzut în puterea lui, ci prin cel îndrăciț vânează după alții. Te seduce în societatea celor răi la

converșii rele, cărți, jurnale, picturi, cântări obscene etc. Locul îndrăciților nu e numai în locuri ascunse, în morminte, ci pre străzi, cafenele, teatre, cinematografe, librării, societăți etc.

II. *Ne putem mântui de ei*, apropiindu-ne de Hristos. Se va căl îndr. în contra lui Dzeu, că nu permite păcatul; contra oamenilor, cari i-i stau în cale; contra preoților, cari arată starea imposibilă a păcătosului, se plânge îndrăcițul că-l muncești înainte de vreme strici voia de viață a tinerilor. Dar să se apropie îndrăcițul de Hristos, să-și bătă pieptul, să se umilească, se va vedea mântuit și fericit.

Inch. Suntem făcuți după chipul și asemănarea lui Dzeu. Să căutăm cele de sus. Să cerem putere dela Dzeu.

— Ami. —

C) Dum. VI. d. Rusalii.

Tema: Răsplata credinței.

„Cuteață fiule iartă-ți-se fie păcatele“ Mat. IX. 3.

Intr. Răsplata credinței e foarte mare. Hristos zice: „de veți crede nimic nu va fi vouă cu neputință“. Slăbănogul a primit mai mult decât a cerut: a recăpătat sănătatea, i-s-a iertat și păcatele.

Tract. I. Isus i-a iertat păcatele slăbănogului care poate nici nu s-a cugetat la ele. E slăbăciune omenească să te îngrijești mai mult de trup decât de suflet. Toate relele izvoresc din păcat. Boala trebuie să-o primim ca urmarea păcatului, (incontinentei, mâniei desfrânării lenei scl. Ca să recăpătăm sănătatea trebuie să ne lăpădam de păcate.

II. Să ne sculăm din păcat și ca să putem face aceasta trebuie să ne folosim de darurile lui Dzeu cu credință tare. Să mergem acasă. Să ne întoarcem în noi însine, în sufletul nostru Să încongiurăm locurile și lucrurile păcătoase.

Inch. Iacă te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești să nu fi-se întâmple ceva rău. Dacă te-ai curățit odată de păcat, să nu recăzi în el.

D) Pentru Sf. Ilie.

Ca pregătire să citească preotul paremiile din Minei și din istoria sf. Ilie să arate:

1. Spiritul lui mare de abnegare și pocăință (predicarea întoarcerii la Dzeu, închiderea cerurilor).

2. Zelul lui mare pentru legea lui Dzeu (cazul cu Ahav și Iezavel, preoții lui Vaal etc.) și să concludă la aceleași și pentru credincioșii săi.

— t. —

E) Dum. VII. d. Rusalii

Tema: Despre credința vie.

„Și le-a zis lor Isus, credeți, că pot să fac eu această? Ei au zis lui „Da, Doamne“. Mat. IX. 28.

Intr. Să învâțăm credință dela cei doi orbi.

Trat. Mare tesaur e credința cea vie. Nu în noi, nici în creaturi să avem credință, ci în Dzeu „care lumină este și întunerec întru dânsul nu este“. I. Ioan I. 5. Orbi suntem să recurgem la lumioă. „Luminează mi ochii, nu cândva să adorm spre moarte“. Ps. XII. 4. Toate dela Dzeu le avem, dela noi nimic. „Ce ai, ce nu ai primit? Iar dacă ai primit, ce te fălești cași cum n'oi fi primit“? I. Cor. 4. 7.

II. *Cum este credința noastră?* Credinciosul primește toate adevărurile de credință chiar și cele greu de înțeles, pen-trucă crede că Dzeu poate descoperi și adevăruri de acele cari întrec mirtea omenească. „O adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dzeu Cât sunt de necuprinse judecățile tale, și neurmăte căile tale. Rom. XI. 33. 34.

Inch. Dă ne Doame credință vie. Luminează întunerecul sufletului nostru, ca să te mărturisim înaintea lumii și să trăim amăsurat poruncilor tale.

POȘTA RED. ȘI ADM.

— *Dr. L. Vad.* Face mai bine pentru o foaie politică. Rugăm lucruri bisericești, religioase etc.

— *Fraților preoți.* E datorie de conștiință a sprijini presa noastră religioasă. Câți abonați ne-ați câștigat? Să nu fie intelectuali, chiar și țărani mai cultivați, cari să nu ne citească. Rugăm deci tot sprijinul Dv.

— *Abonamente achitate* dela No. 12: Nic Fântânbăr Semluc (120); Of. par. Cetatea-veche (120); Ion Pop de Papa (120); Păr. prof. Nic. Popescu (120); Dr. Simion Cheșian (120), Dr. Romul Radu (120). Mulțumiri.

— **Recomandăm cartea de rugăciuni a rep. Ioan Ghenț pentru școlari și credincioși cu 15 Lei, la Librăria rom. Oradea-Mare.**

AVIZ! A apărut **SFÂNTA SCRIPTURĂ: Testamentul Nou cu note** în o ediție foarte drăguță 10/16 cm.; se vinde legată cu **50 Lei exemplarul**. Să poate comanda la Administrația „Vestitorului” sau la „Episcopia română unită din Oradea-Mare”. **La 10 exemplare se dă un exemplar gratuit, adecă cei ce trimit 500 Lei vor primi 11 exemplare.**

TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA

ROMÂNEASCĂ S. A.

ORADEA-MARE

STRADA FRANCISC DEAK Nr. 2.

Execută orice lucrări de:

TIPOGRAFIE ȘI LEGATORIE

ca: Registre, Acțiuni pentru Societăți, Cărți, Ilustrațiuni, Cărți postale, Hărți geografice, Tablouri, precum și orice lucrări mercantile. Cărți de vizită tipografice. o-o

LEGATORIE DE CĂRȚI:

înzestrată cu cele mai noi materiale, execută orice lucrări atingătoare în bransă.

LA LIBRĂRIE SE AFLA IN

DEPOZIT: Cărți literare, Științifice, De artă, Poezie, Schițe, Nuvele, Povestiri, Amintiri, Note de călătorii, Povești, Basme, Romane orginale și în traducere, Teatru, Critică, Studii literare, Bibliografie, Mușică, Desemne, Studii, Antologie, Mitologie, Hărți și atlase istorice, Monografii, Politică, Medicină, Calendare.

